

Stanovisko k návrhu státního rozpočtu v souvislosti se zajištěním financování asistentů pedagoga

Aktuálně projednávaný návrh zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2023 potvrzuje dlouhodobý trend. Školství není pro naši zemi prioritou a opět šetříme na nepravém místě. Na vzdělávání Česko dlouhodobě věnuje o třetinu méně, než je průměr více než třiceti ekonomicky nejvyspělejších zemí světa.¹ V nich se investice do školství běžně pohybují okolo 5 % HDP, u nás činily v roce 2021 jen 3,92 %.² Celkové výdaje na vzdělávání v Česku tak zůstávají stále podprůměrné. Stát opakovaně preferuje investice „do betonu“. To dokazuje i zaměření Národního plánu obnovy³, jehož primárním cílem je mírnit dopady pandemie na stav obyvatelstva a řešit nejakutnější problémy naší společnosti. Bohužel i ten cílí převážně na budování infrastruktury než na skutečnou podporu pandemií zasažených lidí. Také v oblasti vzdělávání je investován převážně do staveb a vybavení, zatímco na podporu potřebných dětí a jejich škol jde jen zlomek jeho celkové alokace.

Aktuálně navržený rozpočet ministerstva školství počítá se čtyřprocentním růstem, který však pokryje především valorizace a nárůsty spojené s počtem odučených hodin a vyšším počtem žáků ve školách v důsledku války na Ukrajině. Takto nastavený rozpočet bude mít vliv na platy pedagogických pracovníků, které spadnou na 110 % průměrné mzdy namísto učitelům slibovaných 130 %. Ministerstvo školství přiznává, že nejsou finančně zabezpečena personální podpůrná opatření pro další období, tj. především platy pro asistenty pedagoga, na které ve veřejném školství schází zhruba 1,1 miliardy korun. **Tato částka pokrývá 2700 celoročních plných úvazků asistenta pedagoga⁴ a odpovídá ceně, kterou stát zaplatí přibližně za 4 kilometry dálnice.** Další 600 milionů pak schází ve školství soukromém.

Ministerstvo zároveň přichází s návrhem na změnu financování této pozice, která v podstatě znamená zrušení asistenta pedagoga jako podpůrného opatření přiznávaného podle individuálních potřeb dítěte. Namísto toho mají být asistenti nově přidělováni podle předem nastavených parametrů školy. Rezort sice školy ujišťuje, že o aktuálně využívané asistenty neprijdou, s nedostatečně nastaveným rozpočtem však nebude na platy kde brát. Zastropování počtu asistentů pedagoga bez zohlednění počtu žáků, kteří podporu asistenta ke svému vzdělávání nezbytně potřebují, určitě není dobrou cestou. Je zřejmé, že se MŠMT k tomuto kroku uchyluje mimo jiné proto, že v jeho rozpočtu chybí peníze a snaží se šetřit právě na nejnákladnějším personálním podpůrném opatření.

Omezení asistentů pedagoga ve školách je však krátkozraké okamžité řešení, které se může v budoucnu velmi prodražit. Školy mají přijít o asistenty v době, kdy čelí vysokému nárůstu dětí s potřebou podpory zejména v důsledku nárůstu duševních obtíží po covidové uzávěře škol a v souvislosti s přítomností ukrajinských dětí. Zároveň v době, kdy si na tuto personální podporu zvykly a naučily se ji efektivně využívat. Pedagogická zátěž v důsledku krizí posledních let stoupla, ztráta druhé dospělé osoby ve třídě je pro mnohé nepředstavitelná.

Hrozí, že na změnu doplatí zejména nejzranitelnější děti s náročnějšími vzdělávacími potřebami. Ty kvůli tomu mohou opět čelit odmítání přijetí ve spádových školách s odůvodněním, že k jejich vzdělávání nemají dostatečnou personální podporu. Dalším důsledkem může být nárůst předčasných odchodů ze vzdělávání, přičemž jedno nedokončení střední školy stojí stát na ušlých odvodech a dávkách 2 až 3 miliony korun. Náklady na sanaci následků předčasných odchodů budou dosahovat násobků částky, která aktuálně v rozpočtu chybí.

¹ Kvalita práce učitelů, vzdělanost, ekonomický růst, IDEA CERGE EI, 2019: <https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA Studie 05 2019 Dopady kvality prace ucitelu/IDEA Studie 05 2019 Dopady kvality prace ucitelu.html>

² Zdroj: EDUin

³ Stanovisko ČOSIV k NPO, 2021: <https://cosiv.cz/cs/2021/04/23/stanovisko-cosiv-k-narodnimu-planu-obnovy/>

⁴ Výpočet je proveden na základě průměrné výše platu asistenta pedagoga (včetně odvodů zaměstnavatele)

Na základě přijatých mezinárodních smluv i vnitrostátní právní úpravy je stát povinen zajistit rovné příležitosti ve vzdělávání všem dětem a dětem se speciálními potřebami podporu odpovídající jejich potřebám. Náš stát je stále monitorován ze strany Výboru ministrů Rady Evropy v souvislosti s naplňováním rozsudku D.H. a ostatní proti České republice.⁵ České republice v souvislosti se vzděláváním znevýhodněných dětí hrozí řízení o nesplnění povinnosti tzv. infringement. Plošné omezení podpory ve školách tak pro náš stát může mít za následek nejen další mezinárodní ostudu, ale i významné ekonomické sankce.

K tzv. parametrizaci asistentů pedagoga bez možnosti zohlednění situace v konkrétní škole došlo již dříve ve školách speciálních, kde se nyní setkáváme s případy, že speciální škola odmítne dítě s těžkým postižením s odůvodněním, že pro něj nemá asistenta, po rodičích žádá placení osobního asistenta anebo dítě směřuje do tzv. domácího vzdělávání. Týká se to zatím jen jednotlivců, pro rodinu takového dítěte je to však zcela zásadní zásah do jejího života a ekonomického zabezpečení. S novou změnou hrozí, že se tak začne dít v širším měřítku i u dětí s mírnějším postižením, které nyní v běžných školách s dostatečnou podporou prospívají.

Na úrovni debat o státním rozpočtu je aktuálně třeba přehodnotit priority. Školství skutečně není oblastí, na které by se státu z ekonomického i sociálního hlediska vyplatilo šetřit. Stát určitě může některé investice „do betonu“ zajistit z evropských zdrojů, tím by se otevřel prostor pro posílení kapitoly školství. Školy hrají klíčovou roli v podpoře integrace lidí prchajících před ruskou agresí. Nejen ve vztahu k dětem, ale i jejich rodičům, kteří se pak mohou díky zabezpečení dětí zapojit do pracovního procesu. Děti s odlišným mateřským jazykem jsou příkladem těch, které asistenci ke svému vzdělávání a začlenění nutně potřebují. Stejně jako děti s lehkým mentálním postižením, autismem nebo těžkým ADHD, které o podporu asistentem pedagoga podle současného návrhu nejspíše přijdou.

Apelujeme proto na Vládu ČR, aby potřebné prostředky pro zajištění podpůrného opatření asistent pedagoga pro následující rok zajistila, vyjde ji to nesporně levněji, než řešení následků, které bude omezení podpory znevýhodněným žákům a jejich učitelům mít.

VYPLATÍ SE STÁTU ŠETŘIT NA ASISTENTECH PEDAGOGA?

⁵ Rozsudek D.H.: https://osf.cz/wp-content/uploads/2017/11/STRUCNA_HISTORIE_ROZSUDKU_DH.pdf

Ke stanovisku se připojují:

Začni učit!

Zachraň Zeměpis, z.s.

Právnícké osoby

Aisis, z. ú.

Asistence, o.p.s.

Asociace krajských vzdělávacích zařízení,
z.s.

Asociace malých inovativních škol, z.s.

Asociace lesních MŠ

Centrum inkluze o.p.s.

Česká asociace streetwork, z.s.

Česká odborná společnost pro inkluzivní
vzdělávání, z.s.

Česká středoškolská unie, z. s

Člověk v tísni, o.p.s.

DownSyndrom CZ, z.s.

Nadační fond Eduzměna

Ekvilibro z. s.

Férová škola

Inclusio, o.p.s.

JOB – spolek pro inovace

Liga lidských práv

META, o.p.s.

Nová škola, o.p.s.

Parent Project, z.s.

Platforma pro včasnou péči

Pro zdraví 21 z.ú.

Rytmus - od klienta k občanovi, z.ú.

Spolu, z.s.

Společnost pro kreativitu ve vzdělávání o.p.s.

Stálá konference asociací ve vzdělávání, z.s.

Step by Step ČR, o.p.s.

Učitelská platforma, z.s.

uMĚNÍM – platforma pro kreativní učení, z. s.

Základní škola Integra Vsetín

Základní škola Za Chlumem, Bílina

Fyzické osoby

Ing. Zdeňka Juklová – lektorka a mentorka se specializací na podporu škol na cestě k inkluzi; bývalá ředitelka ZŠ a MŠ Velké Hamry

Doc. RNDr. Jana Straková, Ph.D. – docentka, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy

Mgr. Olga Havlátová – speciální pedagožka, lektorka a metodička, garantka sociální intervence projektu Podpora rovných příležitostí na NPI

Mgr. Hana Hlisnikovská – psychoterapeutka, kariérová poradkyně

Ilona Nesvadbová – matka vážně hendikepované dívky

Andrea Krchová – ředitelka Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR

i ČOSIV

...META*~

Učitel'ská platforma

eduzměna
nadační Fond

Inclusio

platforma pro včasnou péči

česká asociace streetwork.cz

mis Asociace malých inovativních škol z. s.

spkv **education** SPOLEČNOST PRO KREATIVITU VE VZDĚLÁVÁNÍ

 zachranzemepis.cz

LIGA LIDSKÝCH PRÁV

SKAV
stálá konference asociací ve vzdělávání

U platforma pro kreativní učení **MĚNĚM**

